

پنجشنبه 10 آبان 1397-22 صفر 1440-1 نوامبر 2018

اعتراف ایتالیا به متجاوز بودن عراق (1366 ش)

اعتراف ایتالیا به متجاوز بودن عراق (1366 ش)

در دهم آبان 1366 و در گرماگرم نبرد، وزیر وقت امور خارجه ایتالیا که ریاست شورای امنیت سازمان ملل را بر عهده داشت، طی یک میزگرد سیاسی تلویزیونی، عراق را آغازگر جنگ معرفی نمود و کوتاهی شورای امنیت را در برخورد با عراق برشمرد. وی در این میزگرد گفت: ایرانی‌ها حاضرند یک کمیسیون بین‌المللی، آغازگر جنگ را معرفی کند و هیچ تردیدی نیست که اولین حمله از سوی عراقی‌ها انجام شده است. این واقعیت که تحولات جنگ، تنها زمانی که صدور نفت به مخاطره افتاد، مورد توجه افکار عمومی قرار گرفت برای دنیای متمدن امروز، یک ننگ است. اعلام بی‌طرفی ایران در جریان جنگ جهانی اول (1293 ش)

از حوادث مهم در دوره زمامداری کابینه میرزا حسن‌خان مستوفی‌الممالک صدر اعظم احمد شاه قاجار، آغاز جنگ جهانی اول بود. گسترش جنگ بر وضع داخلی همه کشورهای جهان، به ویژه ایران که از موقعیت استراتژیک و سیاسی خاصی برخوردار بود تأثیر نهاد. از این رو، دولت مستوفی‌الممالک که هجده روز پس از شروع جنگ جهانی اول، تشکیل شده بود پس از تصویب مجلس شورای ملی، برای صیانت مملکت از هر گونه حادثه‌ای، بی‌طرفی ایران در جنگ جهانی اول را در دهم آبان 1293 ش برابر با 12 ذی‌الحجه 1332 ق مطابق با اول نوامبر 1914م اعلام کرد. وی طی بخشنامه‌ای از تمام ماموران دولت خواست که فرمان را به مورد اجرا گذارند و کاری خلاف بی‌طرفی انجام ندهند، لازمه حفظ بی‌طرفی ایران این بود که وضع یکسانی نسبت به متفقین و متحدین وجود داشته باشد و نمایندگان کشورهای در حال جنگ، در ایران اقدامی علیه هم صورت ندهند، اما چنین نشد. در این میان ضعف سیاسی حاکمان، اوضاع آشفتگی داخلی ایران و جنگ‌افروزی و توسعه‌طلبی کشورهای درگیر جنگ موجب گردید تا بی‌طرفی ایران نقض شود. به همین سبب، نیروهای انگلستان، روسیه و عثمانی با لشکرکشی به ایران، سرزمین‌های وسیعی را اشغال و خسارت‌های بسیاری به کشور و مردم مسلمان ایران وارد کردند. در این اوضاع، ایران عملاً به یکی از جبهه‌های جنگ جهانی تبدیل گشت. قسمتی از مملکت را روس‌ها اشغال کرده، قسمتی دیگر تحت سلطه عثمانی قرار داشت و بخشی دیگر نیز به تصرف انگلیس درآمده بود. همچنین چندی بعد نیز قوای آلمان وارد ایران شدند. دولت ایران کوشش داشت روسیه را قانع سازد تا قوای خود را از شمال ایران خارج سازد و بی‌طرفی ایران حفظ شود، اما نه روسیه و نه متحدین، توجهی به این امر نداشتند و پیوسته اهداف خود را به قیمت نابودی استقلال ایران دنبال می‌کردند. حاصل این تجاوزات، قحطی و قتل و غارت مردم ایران بود که آثار زیان‌باری بر کشور نهاد. اعلان جنگ انگلیس به ایران در پی تصرف هرات توسط شاه قاجار (1856م)

هنگامی که انگلستان در سال 1856م درگیر جنگ کریمه در اروپا بود، ناصرالدین شاه قاجار، به تحریک و تشویق روس‌ها که در جنگ کریمه با انگلیسی‌ها درگیر شده بودند به هرات لشکرکشی کرد و با استفاده از گرفتاری انگلیس این شهر را در اول نوامبر 1856م به تصرف خود در آورد. دولت انگلیس در همان روز که هرات به تصرف نیروهای ایران درآمد، به ایران اعلان جنگ داد. بلافاصله هشت کشتی جنگی انگلیس با تعدادی کشتی‌های بخاری و بادی به حرکت در آمده و در چهارم دسامبر همان سال، بنادر و جزایر ایران را در خلیج فارس مورد حمله قرار دادند. در نتیجه تا پایان سال، جزیره خارک و بندر بوشهر به تصرف نیروهای انگلیسی در آمد و در ژانویه سال 1857م، سربازان انگلیسی و هندی با پیشروی در داخل خاک ایران، تا ناحیه کرمان پیش رفتند. در همین احوال، قوای انگلیس در حوالی خرمشهر پیاده شدند و کشتی‌های جنگی آنان، اهواز را به تصرف خود در آوردند. ناصرالدین شاه که از عاقبت کار بیم‌ناک شده بود، با اعزام نماینده‌ای به پاریس، خواستار میانجی‌گری فرانسوی در این زمینه گردید. در نتیجه قراردادی در چهارم مارس 1857م منعقد شد که به موجب آن، دولت ایران تعهد داد که در برابر خروج نیروهای انگلیس، از ایران، بی‌درنگ هرات را تخلیه و از هرگونه ادعای حاکمیت و سلطنت بر افغانستان صرف نظر نماید و ثانیاً بندرعباس و جابهار را در ازاء مبلغ ناچیزی اجاره، به والی مسقط در کشور عمان واگذار کند. بند دوم، موضوعی بود که به هیچ وجه ارتباطی به اختلافات ایران و انگلیس نداشت. با این حال دولت هراسان ایران، بلافاصله این قرارداد ننگین را پذیرفت و ناصرالدین شاه بدون اخذ هیچ نتیجه‌ای، با سرافکندگی، دستور عقب‌نشینی نیروهای ایران از افغانستان را صادر کرد. از این زمان بود که افغانسان، به کلی از ایران جدا شد و افغانستان تحت حمایت انگلستان قرار گرفت.